

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИК КЫЗЫЛ ХОРАЯ КОМИТЕТЕРИНИҢ, ОБЛАСТ БОЛГАШ ХОРАЯ ПАРТИЯСЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ, СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1955
СЕНТЯБРЬ
15
ЧЕТВЕРГ
№ 186 (3330)
Өртөө 20 коп.

Облақуөсконда болгаш СЭКП обкомунун бюрозунда (1 арын).
Америк сенаторларнын бдүүн аштер Н. А. Булгани биле Н. С. Хрущевтуң хулаан алганы (1 арын).
ССРЭ биле ГФР-ниң Чазактар төлээлериниң аразында чугаалажышкынар (1 арын).
Бүгү Эвилелдин көдээ ажыл-агый делгелгезинде МТС-те диспетчер албаны (1 арын).

В. Түмөтэй.—Партия организациянын ажылы экижи турар (2 арын).
Х. Чургүй-оол.—СЭКП-ниң XX съездинде уткуштур механизмдериниң чарыжы калбарып турар (2 арын).
П. Горелов.—Шаажына удур, атенстиг пропагандалып илбаларга күштедирер (2 арын).
В. Навырошин.—Алдын уургайларына

күш-ажылдын бдүүрүчүлүгүн беддирер (3 арын).
Х. Нунгаа.—Бол сорулгадардан хоорук ажылдап болбас (3 арын).
А. Шатилев.—Делегейде болуп турар чокустарын доңчулаа (4 арын).
И. В. Мичуринниң төртүнүгөн хунуңден бээр 100 чык болганын демдеглээринге белгелер (4 арын).
Индонезияда сонгууда мурнунун кампаниясы (4 арын).

МАЛ КАЖААЛАРЫНЫҢ ТУДУУШКУНУҢ ТЕМПИЗИН ДҮРГЕДЕДИР

Мал ажылынын, бир дугаар көчөгөде ништяк мал ажылынын дүргөн көдүрүшкүнү чуртка амгыраалчы чугула ужуру-дузаалы болгаш амгы уде партия биле күрүнениң көдөө ажыл-агыйда өнө сонгаралдын болбас сорулгазы деп СЭКП ТК-нын сентябрь пленуму айтыптыр. Ништяк мал ажылынын чедикшигининги экижидеринин эң чугула чүгү болза, малды чагайжыкты туттуңган болгаш эки деритинген кажаалар-биле хандырамы болур.

Малга четчир санын, чыгы кажааларын тудар талазы-биле күрүнү колхозтарга улуг дузаалычыны чык-бүрү берип турар. Колхозтарнын мал фермаларын тударына болгаш механизмдерине күрүнү узун хуусаалыг чээлин бербишан, тудуг кылдыр дыка хей кубомерт машыгы халсака берип турар. Колхозтарнын тудуунга херектеер-биле сонга ништяк, кадагын, шывыг материалдарын үлдүрү бдүүрүге черлери белеткен үндүрүп турар. Машина-трактор станциялары болгаш районнарда колхозтар тудуунун талазы-биле килдистер колхозтарга тудуг ыжын сөөртүр, дилер амыкка болгаш техника талазы-биле практиктиг дузаалычыны көргүзүп турарлар.

Партиянын болгаш чазактын аң чоруду турар бо бүгү хемчеглери мал кажааларынын тудуушкунун калбартарына таарышкан бойдаларына колхозтарга тургузуп турар. Мал кажааларынын тудуушкунун Эрапи районун колхозтар 102,3 хуу болгаш Бай-Тайга районун колхозтары — 98,3 хуу күөсөдү, азын шалыкын амыкка турарлар. Иниги турбузе, биштин областчын чамдык районнары, азын хей колхозтары ништяктын малын чыгып, чырыс кажаа-биле четче хандырбайн келген.

Мал кажааларынын бо чыгы тудуушкуну планын колхозтар сентябрь 1-ге чедир күгө 45,5 хуу күөсөткөн болгаш 1954 чыда дооспана тудууларынын бешик чыгыга 10,7 хуууу амыккада киреини айтырга-ла малга кажаалар тудуушкунуну планы үстүрүнө чедип турарын көргүзүп турар. Иниги бойдал-биле аптежиң чер болбас ужурауг бис. Ам кыштын сөөгү чоошупал, даглар, тайгалар бажында харлар чаа кирип келген. Малдын кыштагалдышкынын үлдериң чорудары-биле өң белеткелини ам колхозтарга хайышкынын ателээр ужурауг. Малды кыштан менди ажыраарын бир эң чугула чүгү — чыгы кажааларын малдын баш санынга четчир кылдыр белетээр болур.

Малды өңи деритинген кажаалар-биле хандырар ажылды чамдык районнарнын партия, совет органнары болгаш колхозтар баштар черлери ам-даа чедир үнелей турарлар. Таңды, Кызыл, Току, Тес-Хем, Улуг-Хем районнарын колхозтары мал кажааларын тударынын планын күгө 3,7—19,2 хуу күөсөткөн азын ам районнарын колхозтарында 38722 баш мал амыкка чедир кажаа-биле хандыртынаан болуп турар. Чыжээ, Таңды районун колхозтары 5290 баш мал кирер кажаалар тудар планын турган, сентябрь 1-ге чедир күгө 200 баш мал кирер кажааларын туткан. Ол районун удуруткучлары аштер Зайцев, Волчатов олар малды чыгып, эки деритинген кажаалар-биле хандырар дугайында СЭКП ТК-нын январь пленумунун ништякын күөсөтпей, ништяктын малынга четчир салын кажаалар тударын үнелөвей, ол ажылды удуруткучлар-биле хандырбайн, ала-чагаарлаашкынчы киирип, ону денди харысаалга чок чорудуп турарлар.

Чамдык районнарнын удуруткучлары, ыладын колхозтар тудуушкуну талазы-биле килдистерниң эргелекчилери туттуңган мал кажааларынын медээлерин кандыг-даа

барында чокка үрдүгүн көвүдөп турарынын фактылары сөөгү уде өнөш өвөс дилер турар. Чыжээ, Чөөн-Хемчик районун колхозтар тудуушкуну талазы-биле килдистерниң эргелекчилери эң Очур бо чыдагы август 15-те 12565 баш мал кирер 33 санын кажааларын районун колхозтары тудуп алган деп медээни берген турган, а херек кырында колхозтарга туттуңган мал кажааларын хынаарга күгө 6615 баш мал кирер 18 санын кажааларын тутканын илэрөөн. Мындыг харысаалга чок, күрүнөге меге медээ кирер чоруктар канчан болу бергенди? Онү, СЭКП-ниң Чөөн-Хемчик райком (секретары эң Дилгеш), райкуөском (даргазы эң Аржаадай) колхозтарга мал кажааларынын тудуушкунун бдүүрүгү удурутпай, ол улуг ужуру-дузаалы ажылды ала-чагаарлаашкынчы киирип, бо талазы-биле хүн-бүрүнү удуруткучлары болгаш контролун суларатканын-биле таймырлап болур. Оң түндөлдө ол районда Жданов аттыг болгаш «Октябрь 30 чылы» колхозтар бо чыгы чыгыс-даа мал кажааларын амыккада киирбөөнөр. Күрүнениң болгаш ништяктын мурнуна сав-түндөлдө өң-биле тудууду көвүдөдүр кижилерге шыгы хемчеглери күгөдери негетиниң түрү.

Дүжүт ажаап алышкынынын, күрүнөге тараз дузаалычынын болгаш ништяктын малынга чедир белеткелиниң ажылдары-биле чергелештир чыгып, чырыс кажааларын чугун-чугун малларга четчир санын-биле тударын колхозтар баштар черлери, СЭКП райкомнары, райкуөскомнар чөлө сулардын болбас. Ол сорулга-биле колхозтарга тудуг бригадаларынын составын узам-ла четчелеп, колхозчу тудуугуларынын күш-ажылынын организасташкынын шың тургузарынчы, бдүүрүгү чүгүни белетиринче кол кичөөнгейни салары эргекч чугула.

СЭКП райкомнары колхозтарда партия организасташкынын тудуг бригадаларына, тудуугу колхозчуларын ортузунга партия-политтикти болгаш организастыг ажылдарын күштедирип турган, ништяктын малын эки деритинген, чыгы кажаалар-биле хандырарын чедип алып күгөдөгөн. Ичтанган коммунистер, комсомолчулар, колхозчу активтер малдын кышкы белеткелине, ылагына эки шыварыг мал кажааларын шалыктын тударына социалистиг чарышты калбартыр дөш бүгү хемчеглери ап, ол ажылче колхозчу тудуугуларынын сирый эвилелдер удурутп.

Машина-трактор станцияларынын директорлары оларнын тудуг талазы-биле инженерлери колхозтарга техникаг дузаалычын черлери-биле калы турду ыжын сөөртүргө, дилеринге боттүг дузаын чедир күгөдөгөн. Мал кажааларынын тудуг планын күөсөдери, мал ажылында хей шук кирер ажылдарын механизастаары күгө колхозтарнын херөө авес, харын МТС-териниң директорларынын улуг харысаалыг ажылынын бирөөсү болур деп чүвени билги, МТС-териниң удуруткучлары, оларнын кол зоотехниктери болгаш ветеринар ажылдакчылары колхозтарнын ништяктын малынга эки деритинген, чыгы кажааларын тударын, оларнын механизастаарын бүрүн харысаалар болгаш чыгыс-даа, кышкы-даа уде малдын бешик продукттуг болурун чедип алырын хандырар ужурауг.

Мал кыштагалдышкынын ателээринге чедир малдын чаа кажааларын тударынын болгаш эрги кажааларын септөөрүнүн ажылынын бүрүн доозуп, ништяктын малын чыгып, тодуг кыштагалдышкын-биле хандырары эң чугула сорулганын бирөөсү болур.

Америк сенаторларнын бөлүүн аштер Н. А. Булгани биле Н. С. Хрущевтуң хулаан алганы

Сентябрь 12-де ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинин Даргазы эң Н. А. Булгани болгаш СЭКП ТК-нын Бирги Секретары эң Н. С. Хрущев америк сенаторлар Г. Дворжакты, И. Кефверни, Дж. Мелонну кадык-биле, Дж. Фрири болгаш М. Янгын хулаан алганнар болгаш оларнын-биле үр чугаалашканнар.

ССРЭ биле ГФР-ниң Чазактар төлээлеринин аразында чугаалажышкынар

Сентябрь 12-де Москва шагы-биле 16 шакта Совет Социалистиг Республикаларын Эвилел биле Герман Федералдыг Республиканын Чазактар төлээлериниң үшкү хуралы болган.

Чазактар төлээлериниң ийги хуралына хулаан алдынтан шийтирилери хол-баштыр болган Даштыкы Херектер Министрлериниң ужуражышкынынарын түндөлдериң дугайында ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министри В. М. Молотовтуң болгаш ГФР-ниң Даштыкы Херектер Министри Г. фон Брентавонун тыңналылары ук хуралга дынаан.

Даштыкы Херектер Министрлериниң тыңналылары-биле холбаштыр санал-онаалар солчуушкуннары болган, аны ССРЭ-ниң Чазак төлээлериниң баштыны ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинин Даргазы Н. А. Булганин, ГФР-ниң Чазак төлээлериниң баштыны Федералдыг Канцлер К. Аденауэр, Бундестагтын Даштыкы херектер талазы-биле комиссиянын даргазынын оракачыны К. Шмид болгаш ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунун кезигүну Н. С. Хрущев олар кииришкенер.

Санал-онаалар солчуушкуну сентябрь 13-те эргетиниң 10 шакта болур дараазындагы хуралга үргүчүдөн чорудар деп шийтирлөөн.

БҮГҮ-ЭВИЛЕДИҢ КӨДЭЭ АЖЫЛ-АГЫЙ ДЕЛГЕЛГЕЗИНДЕ МТС-ТЕ ДИСПЕТЧЕР АЛБАНЫ

Делгелгениң киржичин — Красноярс крайнын Күш-ажылдык Кызыл Тул орденлик Медведь машина-трактор станциясы — чурттуң эң дээр МТС-териниң бирөөси. Оң амыкка берип турары көдөө ажыл-агый артелдери бүгү тараа культуураларынын бешик болгаш турмушук дүжүтерин чык бүрүде ап турар.

МТС-тин тоза ажылында боттүг ужурудузат чүве болза, диспетчер албанын эки тургусканы болур. Ону организастап турар дугайында тодарай илеткели — экскурсантыларга ББД-тын киржичиниң ол МТС-тин диспетчери И. П. Брусс кылган. Оң сонда Медведь МТС-тин дугайында кинофильмни экскурсантыларга көргүскөн. Олар акрагга диспетчер черинин ажылын көргөн.

...МТС-тин каторазында өрөөл. Диспетчериниң столунун кырында радиотелефон болгаш репродуктор турар. Өскө бир столда МТС-тин ажылдап берип турар колхозтарынын ажылдап чериниң улуг картаны. Ол картада трактор бригадаларынын турар чериниң азын-биле бичин тракторлар тургузуп каан.

Бригада бүрүтүнүн бүгү хуу тургаларында «Урожай» деп радиостанциялар бар. 8 шакта 9 шак 30 минутга чедир диспетчер радиотелефон-биле эртең дүңхүнү иштинде күөсөткөн ажыл дугайында трактор бригадаларынын учетки-теринден доңу илеткедери болгаш дараазында хүнүңү планын, кывар чүгү чагыны күгөдүр алып. Бир өвөс тракторлар азы комбайндар бир ховудан өскө ховука солулар апарар ол дугайын учетки база-ла диспетчерге дыңдадыр. Ындыг рапорттары алган диспетчер чуруста көргүскөн машиналары солчутур тургузар. Ындыг чорук трактор болгаш комбайн паркынын ажылынын дугайында, машиналарынын ажылдавын курут турганында чыдагаанынын дугайында тодарайлашкынынарын берип турар.

Он бир шактын эргезинде диспетчер ажылдарын чоруп турарынын медээни МТС директоруна бээр болгаш трактор бригадаларына айтышкынынарын оң алып. Дүш чөдө бөөрге ол айтышкынынарын радиотелефон-биле бүгү бригадаларга дамчыдар.

Теп радиостанция хулаан алышкыны 8 шакта 18 шакта чедир, ыңчаарга ажаап алышкын уезинде 7 шакта 20 шакта чедир чорудар. Байы-даа бригадалан бүгү хүнүңү дүргүзүлдө телефон дамчыштыр диспетчер чери-биле чугаалажыш болур. Хүндүс дирекция черинге чок болза директор, чок болза кол инженер азы кол агроном үргүчү турар. Ычтанган МТС-тин удурутчери бүгү бригадалар-биле боттүг харысааны хандырар турар.

Бригадалардан негеделер дык анык-бүрү болур, кывар чүгү чедирин бээр-ниң болгаш артык кезектер дугайында, вахжи чорутур автосентелге мастерскаяны

ХҮНДҮЛӨЛ САМБЫРАЗЫ

СЭКП обкомунун болгаш облуккомунун шийтирлери бдүүрүгүн эзуугаар областың Хүндүлөл самбыразына киирери болза:

КЫЗЫЛ РАЙОН (СЭКП райкомунун секретары эң О. Т. Езика, райкуөкомунун даргазы эң Х. А. Кара-оол, МТС директору эң В. И. Сукачев) — тараа белеткедериңиң планын хуусаа бетинде 101 хуу күөсөткөн.

СЭКП-ниң Улуг-Хем райкомунун болгаш райкуөкомунун киирип келгенин бдүүрүгүн областың Хүндүлөл самбыразына көдөө ажыл-агыйнын дараазында мурнакчыларын киирер:

Калинин аттыг колхозта ажылдап турар № 4 трактор бригадалы (бригадир эң Тюлюш Даржавич Шонул, бригадириниң дузаалычы эң Николай Иванович Лалин) — чыл онаалганын сентябрь 5-ке чедир 105,3 хуу күөсөткөн.

БОНДАРЕВ Семен Афанасьевич, Шагаан-Арыг МТС-тин комбайнери — сентябрь 5-ке чедир «Сталинец-6» комбайн-биле 599 таны ажаап алган.

АНДРОСОВ Петр Петрович, Шагаан-Арыг МТС-тин трактористини — сентябрь 5-ке чедир бдүүрүн элчөөнни дүргүзүлдө 872 гектар чымчак черин алган.

СТАНЬКО Иосиф Игнатъевич, Шагаан-Арыг МТС-тин трактористини — сентябрь 5-ке чедир бдүүрүн элчөөнни дүргүзүлдө 946 гектар чымчак черин алган.

САТ Данзы-Белек, Шагаан-Арыг МТС-тин комбайнери — сентябрь 5-ке чедир «С-4» комбайн-биле 361 га тарааны ажаап, бдүүрүгө онаалганын 100,2 хуу күөсөткөн.

БАЗЫР-ОЛ Ховалыг Байыр-оолович, Ленин аттыг колхозтун колхозчуу — тараа ажылдап кылырын хун онаалганын 150 хуу чедир күөсөткөн.

РАССОХИН Владимир, «Күш-ажылдык хостуу» колхозтун тараа сөөртүгүчү — хун онаалганын 280 хуу чедир күөсөткөн.

СЭКП-ниң Чөөн-Хемчик райкомунун болгаш райкуөкомунун киирип келгенин бдүүрүгүн областың Хүндүлөл самбыразына дараазында мурнакчыларын киирер:

НОПАНЕВ Алексей Нефотович, Чадаана МТС-тин комбайнери — «С-6» комбайн-биле хун бүрүнүн элчөөн нормазын 290 хуу чедир күөсөткөн турар.

НУДЕ Иван Андреевич, Чадаана МТС-тин комбайнери — «С-6» комбайн-биле хун бүрүнүн элчөөн нормазын 150—200 хуу күөсөткөн турар.

БАЙЫР-БЕЛЕК Донган, «Октябрь 30 чылы» колхозтун колхозчуу — тараа арыглар нормазын 150—200 хуу күөсөткөн турар.

АНАЙ-ХУНА Монгуш, «Октябрь 30 чылы» колхозтун колхозчуу — тараа арыглар нормазын 150—200 хуу күөсөткөн турар.

ОЧУР-ОЛ Сат Борбан-оолович, Ленин аттыг колхозтун колхозчуу — тараа кезер бдүүрүн машина-биле тараа кезирер нормазын 150 хуу чедир күөсөткөн турар.

чорудуп бээр дугайында дилегер болур деп эң Брусс чугулаан турар. Агротехниктиг айтылылары болгаш машиналар ажылдагынын дугайында арга-сүмени база айтырын турар.

Вахжи чорутур автосентелге мастерскаяларынын чугула-чугула кезектери МТС-тин кол инженериниң эргезинде турар, ыңчаарга ыңдыг мастерская бригадаларга үе берген уезинде диспетчерин эргезинге кирер. Кол инженериниң дузазын ийла херектелетини турарын күгө ол ийлап болур болгаш хамыктын күрүнүна каза херекте деп тараан мазар чорутур. Мастерскаянын механиктери МТС-биле харылаанын телефон-биле доктаамал тудар. Өскө техниканы октаарын күгө МТС дирекциясынын айтышкыны-биле чорудар. Диспетчер дирекция черинге хун-бүрүде киирип турар илеткелин уезинде кайы агрегаттар кандыг ажылды доозуп турарын болгаш оларны кайнаар чорутса экил деп чүвени дыңдадып турар.

Бо бүгү болза, МТС-тин ажылын эки-жидеринге илгип берген. 1948 чыда диспетчер албаны организастааны МТС-тин ажылынын бүгү чорук-чуртун эки-жидерин негөөн, оң ажылынын тоза болурун бедиткен. Албан-дужаалды кижилерин эргезинде болгаш хулаангелерин тодарткан, трактор бригадаларына дады хүнүңү бажыг расписанчыны кылган.

Хей-хей бригадаларын радиостанцияны колхозтун мал ажылынын фермаларында мрак эвесте туруп турар. Ычтанган ол радиостанцияларын МТС-биле харылажырында колхозтарын амыкка-чылары амыкка болур.

Оперативтин хыналда, бригадаларын кывар чүгү-биле чогутур уезинде хандырар болгаш оларын организастаа-техниктиг дузаалычы-биле хандырары көдөө ажыл-агый ажылдарын күөсөдериңиң хуусааларын дык кызырган. Чүгө 1954 чыда чамын тарым тарааларын хуусааларын эртең чык-биле денээрге үштүг биринге кызырганын, күсүч чер андарарынын, хөп тарым культураларынын болгаш тараа культуураларынын ажаалганынын хуусаалары дөрткө кызырганын. Күш-ажылды саялга-чуртуну бедөөн, трактор паркынын ажыл шажынын амыкка өскөн. 1948 чыда 15 ага күштүг тракторга чымчак андарылдаа илгилерге 600 хире гектарын, ыңчаарга 1954 чыда 710 гектарын МТС-ке амыкка турган.

Эң Бруссуц илеткели күгө механикаторларын авес, харын колхозтар даргаларын улуг сонугураанын үндүргөн. Болзош баштар черин хову бригадалары биле мындыг аныктыг радио харылааны организастаары колхоз бдүүрүгүне эки-жидеринге улуг илгил болур дээрин илетке сонда болган беесдега олар чугаалажышкынар.

шөдере оңу нештердеринге А. Ларченкова дык дузаалаан.

Көдөө ажыл-агый артелинин баштар чери агроном А. Ларченкованын ону колхоз кезигүнүгө күгөп алып дугайында билдиришкенин көргөн. Агрономун ол бажымында колхозчулар байыр чедирин турар. Агроном колхозчулар-биле калы ажылдамышпаан, колхозчу ажыл-агыйнын материалдык чагай чүдүлери ажылаар. Көдөө сүрүнүч төп ортузунга эки бажың тудуп алгыры-биле агрономга дуза бергенин баштар черин кезигүнүгөн шийтирилөөн.

Агроном колхозка кирип турар

СМОЛЕНСК. Агроном А. Ларченкова Пониковский районун Сталин аттыг колхозунга хей чылдар мурунуда келген. Дайыгы урелген ажыл-агыйын катап тургузарынын баштайгы чылдарынын бергелери ол колхозчулар-биле калы эртирген. Ол агрономуну дузазы-биле сизин шөдүт тарымга элчештиргелерин нештерелин, чер ажылынын культуурамын бедиткен.

Ам Сталин аттыг колхозта күгө ленинү бериң 250 хире гектарга тараан. Ол культуурадан орулга кып миллион рубль чедип турар. Бүгүн чажып тарым кымыл-астык дүжүдү ында чагай болуп турар,

„Элегес“ совхозта дүжүт ажаап алышкыны

«Элегес» совхоз сентябрь 9-ка чедир 1 муң 400 гектар тараа культуураларын, оң иштинде 400 гектар кызылтысты, 80 гектар арбайын, 900 гектар чигетарааны болгаш 20 гектар суланы ажаап алган. Дүжүтүн чидирин болтурбас, оң ажаап алышкынын дүргөн доозар дөш кызыл-мак ажылдап турар механизаторлар бар.

Комбайнер эң Коровин «Сталинец-6» деп комбайн-биле сезонда 400 гектар тарааны ажаап алып дугайында социалистиг чарыштын хулаангелени алган, ийи хүнде 60 гектар арбайын ажаап, оң гектар бүрүтүндөн ортумаа-биле 20 центнер дүжүттү алган. Ол ийлаш чамдык комбайндар суланын гектар бүрүтүндөн база-ла 20 центнер дүжүттү ажаап ап турар. Комбайнер эң Когал-оол сезонда 550 гектар тарааны ажаап алып-биле күгөдөгө алган «Сталинец-6» деп комбайн-биле сентябрь 9-ка чедир 300; оң ийлаш комбайнер эң Манулин «Сталинец-6» комбайн-биле сезонда 500 гектар тарааны ажаап алып деп хулаангел алган. Ам 260 гектар чигетарааны ажаап алган.

Совхоз бо чылын механизастатынган шай-биле хандыртырган. Ында тараа арыглар болгаш кургалар «Зерноубль» деп машина ажылдап турар. «МК-1100» молотилка, тараа кургалар «Кубас» деп машина, а оң ийлаш хүнде 200 тонна тарааны чүдүрер машина бар. Эң Черенко тараа кургалыгынын бдүүрүгүчүгү чорудуп турар. Тараа кургалар черин агрегат хуңде 12 тонна тарааны кургалды турган, 15 тоннаын кургалды турар. Тараа кургалар черде ажылдап турар эштер Старцев, Хамыров олар бдүүрер ажыл нормазын 110—120 хуу күөсөдип келген.

Бдүүрүгө чамдык механизаторлар болгаш ажылчынар мурнакчы ажылдап тараа-даа, совхоз ништяк-биле дүжүт

ОБЛКУУСКОМДА БОЛГАШ СЭКП ОБКОМУНДА Сүт-саалдавы дөш СЭКП обкомунуң болгаш облуккомунуң шилчир Кызыл тугун тышсыр дугайында

1955 чыдын сентябрь 1-ге чедир байдалы бдүүрүгүн сүткүр малдын продуктту-луун көвүдөдүр талазы-биле социалистиг чарыштын түндөлдери чугаалажып көрө-гөш, область Советиниң күөсөкунун болгаш СЭКП обкомунун бюрозунуң донтаазыры болза:

1. Облуккомунуң болгаш СЭКП обкомунун шилчир Кызыл тугун арттырары:
  - а) Би-Хем районга (СЭКП райкомунун секретары эң Савкин, МТС директору эң Балабанов, МТС-тин кол зоотехник эң Сычев) — 1 саар инектен 991,5 килограмм сүттү алган;
  - б) Би-Хем районун Кочетов аттыг колхозунга (колхоз даргазы эң Гордеев, партия организасташкынын секретары эң Ершов, зоотехник эң Шукана) — 1 саар инектен-не 1174 килограмм сүттү алган.
2. Бир саар инектен 1385 килограмм сүттү алган Таңды районун «Революциянын чалбыжы» колхозунун Марачеведа сүт-бараан фермазын Кызыл тугу чаап алган. 1 саар инектен 1517 килограмм сүттү саап алган Би-Хем районун «Кызыл тарачын» колхозунуң Туранда сүт-бараан фермазын (СБФ-ниң эргелекчи эң Фунтжова) облуккомунуң болгаш СЭКП обкомунуң шилчир Кызыл тугун сүт саалазынын талазы-биле эң өңи көргүзүлдери дөш тышсыр.

Агроном колхозка кирип турар

шөдере оңу нештердеринге А. Ларченкова дык дузаалаан.

Көдөө ажыл-агый артелинин баштар чери агроном А. Ларченкованын ону колхоз кезигүнүгө күгөп алып дугайында билдиришкенин көргөн. Агрономун ол бажымында колхозчулар байыр чедирин турар. Агроном колхозчулар-биле калы ажылдамышпаан, колхозчу ажыл-агыйнын материалдык чагай чүдүлери ажылаар. Көдөө сүрүнүч төп ортузунга эки бажың тудуп алгыры-биле агрономга дуза бергенин баштар черин кезигүнүгөн шийтирилөөн.

Кукуруза силостаашкыны

Малга кукурузаны чулуктуг турда ажаап силостаашкынын ажылын Кызыл районун Сталин аттыг көдөө ажыл-агый артелинин колхозчулары болгаш Кызыл МТС-тин механизаторлары эки чорудуп турарлар.

Кызымак өшкү кадарчызы

Сүт-Хем районун Сталин аттыг көдөө ажыл-агый артелинин өшкү кадарчызы эң Бажан-оол 5 чыл иштинде амыкка, ол ажылында жергежилдини көргүзүп турар. Оң кадыгында 500 хире өшкү бар. 1954—1955 чылдарда 368 төрүрү ш-

күден 374 анайын чыгыс-даа чидирч чокка ажаап алган. Ол бо чылын өшкүлери эки күштүг, шыгар чыл ажырап дөш кыштаанда бир сараат сизини сөөртүп ап, 400 өшкү кирер бир эки шыварлыг кажааны Чинге-Хем асмында тудуп алган.

СААНЧЫЛАРНЫҢ ЧАРЫЖЫ

Инек бүрүздөн ортумаа-биле сагган сүт

1954 чылдың октябрь 1-ден 1955 чылдың сентябрь 1-ге чедир

Саанчыларның фамилиясы	Район, колхоз	II айларда сагган сүт литр-биле	Саанчыларның фамилиясы	Район, колхоз	II айларда литр-биле сагган сүт
Т. Шевцова	Танды, «Революцияның чалбыжы»	1870	Монгуш Анай	Чөөн-Хемчик, «Искра»	912
У. Садакова	Биң-Хем, «Кызыл тараачын»	1683	Ондар Борбак	Чөөн-Хемчик, «Искра»	910
М. Шумова	Танды, «Революцияның чалбыжы»	1673	Таштандинов	Танды, Сталин аттыг	908
М. Лысова	Биң-Хем, «Кызыл тараачын»	1600	Е. Манжарова	Танды, Сталин аттыг	908
Бичи-уруг	Биң-Хем, «Кызыл тараачын»	1553	Долгат Бирилбаз	Кызыл, «Совет Тына»	908
Е. Корвина	Биң-Хем, «Кызыл тараачын»	1515	О. Попова	Биң-Хем, «Искра»	905
В. Тюлюш	Улуг-Хем, «Күш-ажылдың хостуу»	1477	Конаранова	Каа-Хем, Молотов аттыг	903
Е. Ниллина	Улуг-Хем, «Күш-ажылдың хостуу»	1406	В. Хлебникова	Каа-Хем, Молотов аттыг	900
З. Фролова	Танды, «Революцияның чалбыжы»	1393	Т. Санжин	Танды, Жданов аттыг	891
Хади Даримаа	Танды, «Революцияның чалбыжы»	1390	Коважин Севиляба	Кызыл, «Совет Тына»	885
А. Елисеева	Биң-Хем, «Көчөтөр аттыг»	1382	Дмитриева	Каа-Хем, Ворошилов аттыг	884
А. Болотова	Танды, «Революцияның чалбыжы»	1357	Александрова	Кызыл, «X улуг хурал»	872
Кадыр	Танды, «Революцияның чалбыжы»	1348	Лукинина	Биң-Хем, «Искра»	872
Н. Лысова	Биң-Хем, «Кызыл тараачын»	1340	Крюкова	Каа-Хем, Ворошилов аттыг	868
П. Формова	Биң-Хем, «Көчөтөр аттыг»	1291	З. Барымзаа	Танды, «Кызыл партия»	867
Берзина	Каа-Хем, Ворошилов аттыг	1264	Т. Норбу	Кызыл, «X улуг хурал»	857
В. Левых	Танды, Калинин аттыг	1232	Байкара Байды	Кызыл, Сталин аттыг	850
М. Хлебникова	Каа-Хем, «Кызыл тук»	1231	Санчаа-Мамчай	Каа-Хем, «Октябрь 30 чылы»	850
Байкара Опейен	Биң-Хем, «Көчөтөр аттыг»	1213	Байкара	Кызыл, «X улуг хурал»	848
Чернова	Каа-Хем, Ворошилов аттыг	1197	Л. Саара	Танды, Жданов аттыг	844
И. Фелелова	Танды, Жданов аттыг	1191	Пинмэй	Чөөн-Хемчик, Ленин аттыг	837
В. Хлебникова	Каа-Хем, «Кызыл тук»	1155	Монгуш Хензине	Чөөн-Хемчик, Сталин аттыг	826
Диймаа	Танды, «Революцияның чалбыжы»	1147	Минчиова Ондар	Чөөн-Хемчик, Ленин аттыг	815
Дуюн Анна	Биң-Хем, «Көчөтөр аттыг»	1121	Долаан Севиляба	Кызыл, «X улуг хурал»	811
Нрашенинникова	Танды, «Революцияның чалбыжы»	1116	Серимаа Нуку	Танды, Жданов аттыг	811
Монгуш Сувак	Улуг-Хем, «Күш-ажылдың хостуу»	1113	М. Ханды	Танды, Буденный аттыг	811
Сенги Нунгаалай	Танды, Калинин аттыг	1108	Байкара	Кызыл, «X улуг хурал»	810
П. Тулина	Танды, Жданов аттыг	1095	Орланмай	Кызыл, «X улуг хурал»	810
Соколова	Танды, Сталин аттыг	1090	Монгуш Дукчу	Чөөн-Хемчик, Ленин аттыг	810
И. Иванова	Танды, «Кызыл партизан»	1087	Оржанак Манчаа	Чөөн-Хемчик, Сталин аттыг	809
Туманай	Каа-Хем, «Кызыл тук»	1084	Иргит Лажа	Каа-Хем, «Октябрь 30 чылы»	806
Ш. Тюлюш	Улуг-Хем, «Күш-ажылдың хостуу»	1080	Тандый	Каа-Хем, Молотов аттыг	806
А. Шарыпова	Танды, Жданов аттыг	1076	П. Иванова	Танды, Жданов аттыг	804
Ш. Кыргыс	Улуг-Хем, «Күш-ажылдың хостуу»	1063	М. Чыртакай	Танды, Калинин аттыг	796
Н. Кошкарлова	Улуг-Хем, «Күш-ажылдың хостуу»	1059	Кенден	Чөөн-Хемчик, «Коммунизмче орук»	794
С. Аракчаа	Танды, «Революцияның чалбыжы»	1041	Монгуш Седен Л.	Сүт-Хөл, Калинин аттыг	781
Петренко	Танды, Калинин аттыг	1036	Чуйкова	Танды, Жданов аттыг	780
Сереңмаа	Кызыл, «X улуг хурал»	1036	Аральды Махөө	Танды, Жданов аттыг	779
Тюлюш Мактал	Улуг-Хем, «Күш-ажылдың хостуу»	1034	Н. Тронина	Кызыл, «ТАРН 12 съезд»	775
Хромченко	Танды, Калинин аттыг	1031	Ензак Долгар Е.	Кызыл, «Бай-Булуң»	771
М. Вдовина	Танды, Жданов аттыг	1025	Н. Мартый-оол	Кызыл, «ТАРН 12 съезд»	764
А. Бельх	Танды, Калинин аттыг	1024	В. Биче-оол	Кызыл, «ТАРН 12 съезд»	762
И. Шумова	Танды, Жданов аттыг	1009	Потракеева	Каа-Хем, Ворошилов аттыг	762
А. Каримитова	Танды, Калинин аттыг	1008	М. Аргунова	Танды, «Революцияның чалбыжы»	759
Лузина	Танды, «Кызыл партизан»	1005	Гранкина	Каа-Хем, «Октябрь 30 чылы»	750
Рыженкова	Танды, «Кызыл партизан»	1006	Тараачы Долгар	Танды, Жданов аттыг	739
В. Рудина	Танды, «Кызыл партизан»	1003	Ондар Часыг	Кызыл, «Тилдегел»	734
Ст. Милохина	Кызыл, «X улуг хурал»	1000	Белинина	Кызыл, «X улуг хурал»	733
Н. Божур	Танды, «Кызыл партизан»	999	Нуулар Белдирик	Кызыл, «Бай-Булуң»	733
Кускаал	Чөөн-Хемчик, «Коммунизмче орук»	996	Е. Сергеева	Танды, «Революцияның чалбыжы»	730
Ст. Мелюхина	Кызыл, «X улуг хурал»	993	Ондар Белинмаа	Чөөн-Хемчик, Ленин аттыг	729
Чембаева	Танды, Сталин аттыг	993	Ондар Барыңмаа	Чөөн-Хемчик, «Большевик»	722
Ю. Конных	Танды, Калинин аттыг	990	Ондар Серен	Кызыл, «Тилдегел»	721
Анайбан Тюлюш	Кызыл, «X улуг хурал»	990	Н. Тараачы	Танды, Жданов аттыг	702
Е. Никифорова	Каа-Хем, «Кызыл тук»	988	Чолдак	Чаа-Хөл, Молотов аттыг	692
Маады Долгар	Биң-Хем, Кызыл сылдыс»	983	Норжунмаа	Чаа-Хөл, Молотов аттыг	689
Анайбан Тюлюш	Кызыл, «X улуг хурал»	967	Ондар Бичен	Кызыл, «Тилдегел»	683
Макурина	Каа-Хем, «Кызыл тук»	966	Али Седемаа	Кызыл, «Бай-Булуң»	680
Мыйдок	Чөөн-Хемчик, «Коммунизмче орук»	956	Батна	Кызыл, Сталин аттыг	672
Кадыр	Танды, «Революцияның чалбыжы»	956	Мамонтова	Танды, «Кызыл партизан»	671
Лемяева	Кызыл, «ТАРН 12 съезд»	950	Т. Кыргыс	Танды, Буденный аттыг	670
Варламова	Танды, «Революцияның чалбыжы»	948	Зотова	Танды, Сталин аттыг	665
Е. Мамаева	Танды, Жданов аттыг	946	Салчан Тываа	Каа-Хем, «Ленинчи орук»	662
Кирсанова	Каа-Хем, Ворошилов аттыг	943	Анайбан	Танды, «Кызыл партизан»	657
Чанзынмаа	Чөөн-Хемчик, «Коммунизмче орук»	942	Тарнаа Тарма	Танды, Жданов аттыг	651
Казанцева	Биң-Хем, «Искра»	941	Санжин Саара	Танды, Жданов аттыг	651
Зеремаа	Кызыл, «X улуг хурал»	941	Т. Монгуш	Кызыл, «Бай-Булуң»	651
З. Байыр-оол	Танды, Калинин аттыг	940	Онка	Чаа-Хөл, Молотов аттыг	636
Баранова	Каа-Хем, Ворошилов аттыг	933	Д. Уйнукай	Кызыл, Сталин аттыг	635
П. Болотова	Танды, «Революцияның чалбыжы»	933	А. Шахова	Танды, «Кызыл партизан»	625
Н. Паткина	Танды, «Кызыл партизан»	931	Г. Шахова	Танды, «Кызыл партизан»	625
С. Данган-оол	Биң-Хем, «Кызыл сылдыс»	921	Кункугет Сюең	Чөөн-Хемчик, Сталин аттыг	623

ОБЛАСТЫҢ КОЛХОЗТАРЫНДА СҮТ СААЛДАЗЫНЫҢ ПЛАНЫНЫҢ КҮҮСӨЛДӨЗИ

1955 чылдың сентябрь 1-ге (хуу-биле)

Биң-Хем	116,6
Тожу	98,0
Чөөн-Хемчик	91,8
Өвүр	85,7
Улуг-Хем	81,4
Кызыл	80,6
Чаа-Хөл	78,4
Танды	76,4
Сүт-Хөл	73,2
Эрзин	71,9
Тес-Хем	70,0
Каа-Хем	69,6
Барыын-Хемчик	65,5
Бай-Тайга	48,5

Сентябрь — мал амылына ажил-агый чылының сөөлү айы. Бистинг областың колхоз формаларының амылдакчыларына бо чыл дыка улуг бугурулу чедишикиннеринин чылы болган. СЭНП ТН-ның январь Пленумунун шийтирилгенине сорук кирген көдөз ажил-агыйның амыл-ишчилери мал амылының продуктуларын бүдүрерин көскүзү-биле бедиткенер. Инетеринг сүтүнүнү өзүлдөм маңаа чикер болур. 1954 чылдың октябрь 1-ден 1955 чылдың сентябрь 1-ге чедир оон мурнунда чылдың ол үзүнгө бодарга 71,3 хуу хөй сүт обласка сагдыган.

Мурнакчы ажил-агыйлар, эң эки саанчылар улам улуг чедишикиннерни чедип алганар. Биң-Хем районун «Искра», Көчөтөр аттыг, «Кызыл тараачын», Ленин аттыг, Танды районун Жданов аттыг, Каа-Хем районун Ворошилов аттыг, Чөөн-Хемчик районун «Искра», «Коммунизмче орук», Жданов аттыг колхозтары болгаш өске-даа колхозтар сүт саалдазының планын амыр күүсеткенер.

Ыңчалза-даа, үстүндө парламентинг мөдөдө чамдык районнар мал амылының продуктулуун бедирин дөзө кошкак демисежил турар деп чүе илден дир. Чижээ, Бай-Тайга районун колхозтарына сарын берүүздөн сүт саалдазы ортумаа-биле 192,2 литр болуп турар, бо чурт болза, планынг оналганын чартындан эвез болуп турар. Барыын-Хемчик, Каа-Хем, Тес-Хем болгаш Эрзин районнарын хөй-хөй колхозтарында инетеринг продуктулуу база-да дыка эвез. Бо түннел болза, бо районнарда малдарның ажаалгазын болгаш чегерилгезин багай организаастаанындан болгаш бо үеге чедир-ле инетеринг бызаларындан чарып сазарын организаастаанындан болган.

Мындыг чептеринг доп-дараан узук-каар керек. Мал амылының продукциязы бүдүрерин, көвүдери дөзө демисел болза, партия, совет болгаш көдөз ажил-агый органиарынын, көдөзүн бүгү ажилчилеринг чугула сорулгазы. Инетеринг сүтүр чоруун бедиринге бүгү курлавырларны амылгалга кирир умжур-луг. Хамыткын мурнунда малдарның шыкты чернери — кукуруза, зельника, корноплатар-биле чегерилгезин организаастары, рационал чогуур санныг концентраттары кирири чугула. Малды дун-хунда кадарарын болгаш инетеринг үш-дөрт кал саарын форма, бригада бурузунг организаастаар керек.

Партия организаацияларының хүлээлгези болза, сазанчыларның болгаш кадарчыларның ортузунга политиктиг амылды күш-тедирери, мал амылына ажил-агый чылын үлегерлиг доозары дөзө, СЭНП-нің XX съездингине талаптит умжуржары дөзө социалисттик чарышка оларны улам-на хөйү-биле хаара тутары болур.

Кол сорулгалардан хоорук ажилдап болбас

Колхозту организаа, ажил-агый талазы-биле бажыглар дөзө демисежери, бригадаларга болгаш формаларга күш-ажылдың бүдүрүчүлүг бедирин, социалисттик чарышты калбарты, мурнакчыларын туржугалга бүгү ниятининг болдуруп нештередири, ыңчангаш колхоз бүдүрүлгезининг бүгү уластуларына ажил-агый планнарын күүсөлдөни хандылары — колхозтарын партия организаацияларының чугула хүлээлгезин болур.

Болууң ол сорулгазын Сүт-Хөл районун Жданов аттыг көдөз ажил-агый артелиг партия организаациязы ыракта чеп-лес күүсөлдөп келгенин чоктаа чаа болуп өрткөт-солтуудалыг туралга коммунистер чөптү шүтүчүлөөнөр.

Эрткен чылдың октябрь 1-ден бо чылдың июльга чедир колхозтун 170 ажыг баш малы өдүп хорсан. Болхоз бо чылын инек бургузун ортумаа-биле 550 литр сүтү сап амыр бүдүрүлгезин планнада көрдүнгө, а херек кырында ач түлдө 180 литр сүт саап алдыган. Хөй бүдүрүлгезин чүлдө 1,1 килограмм дүктү кырып ап, планнаы база-ла күүсөлдөп. Мал чегерининг белеткеди багай организаастыгына.

Бо чылын чакы тарыла план күүсетинге-даа, а оң чайгы ажаалганы багай чорутууга. Амыр үдө чакык черлерде тараа культуларынын дүжүдү эки эвес болуп турар.

Колхоз түдүгүн план ыракта-ла чедир күүсетингезин. Колхозчуларын ам-даа 50 чыгын хууу курттаар бажык чок.

Ол бүгү фактылар болза, колхозта партия организаациязынын (секретары эш Чүлдүм турган) колхозчулар ортузунга кижилдиге болган организаастыг амылды өзгө баскыратканы-биле тайлабырлаттынар. Партия организаациязы колхоз бүдүрүлгезинге күш-ажылдың организаастыг болган бедик бүдүрүлгезинг чорутуу бедиринге улаган шийтирилгенин хөй катан үндүрүп турса-даа, чөгүм оларын күүсөлдөни организааставан, колхоз баш-чарын черинг амылны контролээр база уауртүрү хүлээлгезин күүсөлдөп.

Парторганизация секретары турган эш

X. НУНГАА.

Тес-Хемде орук амылы

Районунг иштинде орук амылын эки-дөр талазы-биле Тес-Хем районунг орук кидини (эргелекчи эш Кара-Хуна) бо чылын элөөн ажилдарын чоруткан. Район төвү-биле колхозтар аразында оруктарын, көвүрүлгезинг септелгелери чорутууга.

Бо чылын Самагалдай биле Бай-Даг аразының оруунг көвүрүлгезин септөөн болгаш чаа көвүрүлгезин немей туткан. Бо ышкы ажилдар Тузугут-Дытта, Оруктут-Кызытта, Кара судга болгаш өске-даа черлерде чоруп турар. Куран үстүнде болгаш Шураштыг иштинде орук кылгаларына кааар 300 ажыг чода адагаштар немей кылдыгаштар.

Арт кырында орукта септелге ажилдары түгүлчүлүг турар. Орук септелгелеринде аар болгаш хөй күш үгер ажилдарын чигегеди турар күчүлүг машиналар болгаш механизатор бар. Орук септелгелеринде районунг хөй-хөй колхозтары болгаш колхозчулары база иденкейлиг кирип турар.

C. ИДАМ.

21 хаванын 107 чедир өстүрген

Чаа-Хөл районунг Ленин аттыг көдөз ажил-агый артелиг хаван ажаакчызы эш Семис-оол 1955 чылдың эгинде 6 емс, 15 эр шүтү 21 баш хаваныр хүлөөн алган. Бир төрүүр хаван бүдүрүлгезин 12 хаван өздөдери ап өстүрерин колхоз башчар чери планнаы турган.

Хаваны өстүреринг дугайында бүдүрүлгезининг планнаы эш Семис-оол, оң кадайн эш Барак ажып күүсеткен. Төрүүр 6 хавандан 86 баш, азы бир төрүүр хавандан 14 баш хаван өздөдери ап, оларны мемди доруктурган.

Эштер Семис-оол, Барак олар хаванын ажаарда зоотехниктиг чурумдарын шыгыны сагымышкан, оларын хүнде 3—4 калп чегерип, эң ылагына төртүтүнгө чаш хаван өздөдери 4—5 хонган сонда

C. СОТНАМ.

Ныштаглаашкына белеткели багай

Улуг-Хем районунг Калинин аттыг колхозта зоотехник эш Серенот аажок шүпкөн ажилдап турар болгаш мал ныштаглаашкыныча база-ла сатып салбайн белеткелин турар. Малга бажык чөм сууртуну четтир хемчээлге тургузары кол айтыр турбужу, колхоз ситен белеткелининг планын чүтге 32 хуу, ситес сазырынның планын 15 хуу күүсеткен.

Колхозтун хөвөн 20 көзөк чеге кыштагладыр деп планнаан, ыңчалза-даа шээр малдын чүтге ийи кыштан белеткеэн, 17 кыштаглаарын септел белеткевен, 400 баш хөйиң кыштаа шүтү чок болуп турар.

Экин амына сүт-бараан ферманын кыштанда инек кажаанын септелгезин кылбаан. Аңаа кыштагладыр дөзө 80 бязанын кажааны шүтү туттувкан. Бязаларынын кажааны калды деп айтырарга ферма эргелекчи эш Дугаржап Ооруга чедир 130 саныг телефон чыгардыр бар чүе, оң-биле түдүп азыр бие — деп харыскап оларар, эң кажааны чогуу кажа кылгыр билдирме.

X. СЕМИС-ООЛ.

Алдын уургайларынга күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидер

Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедирин Кызылдың алдын уургай артелининг бүгү уластуларынын амылдакчыларының болгаш инженер-техниктиг бүгү амылдакчыларынын кол сорулгазы болуп турар. Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн улам бедидерде оң өзүлдөм кадыг факторларын саздары-биле болу бээрин билгери эргелек чугула.

Алдын тыгжанын кол бүдүрүлгези артында болу ажилдап гидравликтиг аргамы-биле ажилдаар комплекслиг бригада болур. Маңаа ажилдың чедишикни күш-ажылдың сагыла чурумун бажылаарындан дыка хамаарылаан, чүге дөргө бажы сагыла чурум чокка күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедирин бодуунас. Кадрларын белеткери болгаш оларын мергештин хун-бүгү бедирин күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедирининг база чугула үндөйни болур.

Гидравликтиг амылдың онзагай чүгү оң сезонуң болур. Кышкы үдөдөгү белетке ажилдарын чорудар. Чайгы үдө адын тыгжанын амылдың чедишикни кышкы белетке ажилдары шийтирлөп турар. Чайгы чүгүдө сезону 150 ажыгчы хүндө түгүлчүлөө. Мынчангаш гидравликтиг амыл оң үен чидир чокка бедик бүдүрүкчүлүү амылаарык шын эвезлөөр. Ону чедип аларда дулаалар ажилдарга артык чарыгдалуу үндүрбөс херек. Сүг дамчыдар хоолойларын магистралын шийтирлөп тургузары болгаш сүг сымыртыр херекселдеринг чогуур санын курлавыр тургузары, шлюздарын ший кылыры, гидравликтиг бригадаларын четкелери маңаа хамааржар.

Баштайгы сүт өстүү каары билек сүг дамчыдар бугаларын септелгезининг шийини, элеваторларын элеваторлуг ги-

дравликтиктерде ший тургузунганын хынал көөр болгаш илерөөн четкелерин доп-дараан эдер. Бо бүтүнү белетке ажилдарын үзүндө күүсеткен турар.

Чер ажилдарын күүсөлдөриг сүг улуг рольду ойноп турар. Мынчангаш бугаларга болгаш сүг дамчыдар хоолойларга сүгүн хараарын болдурбааныча болгаш ону чогуучалыг ажилдарыныча онза кичээлгезин салгыр ажилын бүдүрүлгезин негетинер. Иңчалза-даа сүгүн бүдүрүлгезинг эвес ажилдап турар чорустар бар. Бо дугайында Контунун гидравликтиг амыл чыккө бооп болур. Олар дулаалар амылга сүгүн 70 хууун, а кол ажилдарга 30 хууун ажилдап турар.

Сүгүн амык чок чарыгдалын эвезелдерде сүг сымыртыр кижилеринг амыл эвези хемчээлдиге чере чорударын таарымчалыг организааставан чугула. Чижээ, сүг сымыртырын забойдан 10 метр хемчээлдиге чере чорудар болза сүгүн чарыгдалы 70 хууу эвезелээр, а 15 метр хемчээлдиге чере чорударга сүгүн чарыгдалы чүгө 14 хуу кызырлар.

Сүг сымыртырын чок хемчээлге чорударын шлюздарын эде тургузарын дүргөдөп тургаш база сүг сымыртыр черде ажилдап турар кижилеринг амылын ший таарыштырын тургаш чедип ап болур. Ону чедип аларда сүг дамчыдар хоолойның амылның магистралын сүг сымыртыр кижилер дүрген алдырып, өнтөөш, магистралды уадын азы кызырлар хоолойлар-биле хандырыр чугула. Бо

